

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТЕЖІВ РОЯЛТІ ПРИ УКЛАДАННІ ЛІЦЕНЗІЙНИХ УГОД

Вступ. Економіка змінює свій курс на інноваційний шлях розвитку. Вже зараз є перші ознаки цієї «нової економіки» – зростає значення науки та її досягнень; усе частіше патентуються права на інтелектуальну власність; укладаються ліцензійні та авторські угоди; торгівля ліцензіями стає все більш прибутковою справою. Окрім цього спостерігається тенденція до глобалізації економіки, малим організаціям стає дуже важко вижити та зайняти вигідні позиції на сучасному ринку.

Тому ліцензування є досить актуальними питанням сьогодення, адже воно дозволяє вирішити ряд проблем на підприємстві та покращити його функціонування. За допомогою ліцензування ліцензіар одержує додаткові ресурси, що сприяють розширенню географії ринків та його товарні можливості. Продаж ліцензії істотно прискорює процес проникнення на ринок, якщо підприємству не вистачає фінансових ресурсів або персоналу. Ліцензування дозволяє фірмі здійснювати визначений контроль над власними інноваціями та над напрямком, у якому розвивається галузь в цілому.

Але для того, щоб користуватися ліцензією або інтелектуальною власністю треба знати як оплатити такого роду послуги – одним із яких є віднесення цих платежів до платежів роялті; розібратися з законодавчою базою; з податковим законодавством (зі сплатою чи несплатою податків на ці платежі); методами оцінки розміру платежів роялті.

На сьогодні в українському законодавстві є ряд неузгодженостей щодо платежів роялті. Вважається за потрібне систематизувати теоретичні напрацювання стосовно виплати винагороди за користування ліцензією або інтелектуальною власністю – роялті.

Постановка задачі. Завданням дослідження є систематизація теоретичних напрацювання стосовно платежів роялті. Визначити методи оцінки платежів роялті. Розібратися з законодавчою базою. Представити перелік основних відомостей відносно роялті. Провести дослідження невідповідності визначення роялті у законах України. Проаналізувати податкове законодавство платежів роялті. Надати власне визначення терміну «роялті».

Методологія. Автори статті використовують теоретичну базу інноваційного менеджменту, бухгалтерського обліку та законодавства України. Методологічну основу становлять методи логічного узагальнення, методи порівняльного аналізу, дослідження законодавчої бази.

Результати дослідження. Серед вчених не існує єдиної думки стосовно платежів роялті.

Так на думку В. О. Василенко, роялті виплачуються лише щорічно, а Енциклопедія підприємця стверджує, що це періодичні відрахування, не наголошуючи на тривалості цих періодів. ЗЕД Консалтинг ставить роялті у процентну залежності від прибутку. А що вважається роялті за Законами України та чи нараховується на них ПДВ – питання, які недостатньо пророблені та мають ряд неузгодженостей [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7].

Розберемося з визначенням роялті.

Взагалі, поняття роялті виникло досить давно від англ. royalty – королівські привілеї. Над ним працювало досить багато вчених, спеціалістів та дослідників.

В. О. Василенко вважає, що роялті – це щорічні відрахування від доходу ліцензіата протягом періоду дії угоди [5].

ЗЕД Консалтинг визначає роялті, як розмір винагороди за ліцензійною угодою, встановлений в процентній залежності від прибутку та виплачується ліцензіатом на користь ліцензіара за ліцензійною угодою чи користувачем правовласникові за угодою комерційної концесії [7].

А із Енциклопедії підприємця робимо висновок, що роялті – періодичні відрахування ліцензіару за право користування предметом ліцензійної угоди (за використання винаходів, патентів, ноу-хау, випуск книг, прокат кінофільмів і т.д.), плата за право розробки природних ресурсів (у тому числі за договором концесії), яка перераховується користувачем (концесіонером) власнику землі або надр [6].

Найбільш розширене визначення надала Енциклопедія підприємця, хоча тут також є свої неточності та невизначеності.

Автори статті вважають за потрібне надати власне визначення терміну «роялті». Роялті – це періодичні платежі ліцензіару будь-якого виду, одержані як винагорода за право користування предметом ліцензійної угоди (за використання літературних творів, творів мистецтва, науки, комп'ютерних програм, записів на носіях інформації, винаходів, патентів, ноу-хау, зареєстрованого знака на товари та послуги, чи торгової марки, дизайну, секретного креслення, моделі, формули, процесу, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду, плата за право розробки природних ресурсів), на які не нараховується податок на додану вартість, і які відносяться до пасивного доходу підприємства.

Зазначасмо, що платежі будь-якого виду – це платежі у вигляді: відсотків від обсягу чистого продажу ліцензійної продукції; відсотків від собівартості продукції; відсотків від валового прибутку; фіксованої суми за кожен проданий одиницю продукції [6].

Вибраний варіант оплати роялті прописується у пункті «Права та обов'язки ліцензіата», у ліцензійному договорі. Слід зазначити, що обов'язковим є узгодження у договорі того, що обидві сторони розуміють під продажною ціною та собівартістю товару.

Роялті – це, в першу чергу, платежі. Для визначення їхнього розміру звернемося до методів оцінки роялті. Єдиного універсального методу не існує, для кожної окремої ситуації підбирається найбільш підходящий метод.

Існує два основні методи розрахунку роялті: дохідний і видатковий.

Дохідний метод полягає в тому, що ліцензіат не повинний укласти угоду доти, доки не переконається, що ліцензія принесе йому додатковий прибуток. Досить розповсюдженим методом є визначення суми роялті від обсягу продажу продукції. Якщо як базу роялті приймаємо вартість виготовленої (реалізованої) продукції, розрахунок проводиться за формулою, яка широко застосовувана в міжнародній практиці, де сума роялті в *i*-му році дорівнює добутку очікуваного обсягу виробництва продукції в *i*-му році (одиниць) на ціну одиниці продукції в *i*-му році і на ставку роялті в *i*-м році.

Також слід зазначити, що у практиці розрахунку роялті використовуються не лише стандартні ставки роялті, а і ставки з поправками: на обсяг переданих прав; на розмір території дії ліцензійного договору; на обсяг правової охорони; на ступінь залежності ліцензіата від ліцензіара; на наявність конкуруючих пропозицій; на розмір необхідних капіталовкладень; на обсяг переданої технічної документації; на передбачувані витрати ліцензіата на власні альтернативні НДДКР; на технологічні можливості ліцензіата отримати прибуток від інтелектуальної власності; на обсяг випуску ліцензійної продукції в ліцензіата та ін.

Видатковий метод базується на історичній вартості інтелектуальної власності для ліцензіара. Визначаючи мінімальну власну винагороду від надання ліцензії ліцензіар має право включити до складу винагороди власні витрати на науково-технічні роботи та дослідження, а також витрати на реєстрацію інтелектуальної власності. Якщо ліцензіар відповідно до договору зобов'язаний надати ліцензіату додаткову технічну інформацію або допомогу, бажано зафіксувати вартісну оцінку цих послуг у договорі з застосуванням терміна "технічне ноу-хау" [8].

Після того як оцінені розміри ставок роялті, зазначимо, що у бухгалтерському обліку для відображення платежів роялті робиться проводка д-т 23, 91–94, к-т 684 [9].

Тепер розберемося з податковою базою.

Нечіткість визначення самого терміну «роялті» у нормативно-правових актах України викликало проблемність застосування податкового законодавства відносно платежів роялті. Аналізуючи відомості, отримані із чинного закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» частина перша пункту 1.30 статті 1, до роялті не відносяться платежі за одержання на визначених умовах об'єктів власності, де авторські права та твори змішано у єдиний перелік.

Розглянувши наступний пункт даного закону, можна зробити висновок, що об'єктами авторського права та інтелектуальної власності є безпосередньо самі авторські права, а не твори. Розглядаємо законодавчу базу далі. З закону України «Про власність» випливає, що об'єктами права інтелектуальної власності є твори. Такий самий висновок можна зробити із закону «Про авторське право і суміжні права». Тоді як за законом «Про оподаткування прибутку підприємств» – авторські права. Ця невідповідність була би несуттєвою, якби не розглядати ці поняття у комплексі із законом України «Про податок на додану вартість» [1, 2, 3, 4].

Відповідно до визначення об'єктів прав інтелектуальної власності як творів, то платежі потрапляють у поняття роялті, тому що в розпорядження або власність правоодержувачу твір не передається. Та все ж таки яке саме право (первинне чи вторинне) мали на увазі в податковому визначенні роялті – знають лише його автори. Якщо тільки первинне, то платежі в поняття роялті впишуться. Якщо ж – будь-які права, то дані платежі під визначення роялті не потраплять [8, 9].

Розглянемо наступну складність в оподаткуванні роялті. На оподаткування прибутку підприємства не впливає те, як ідентифікуються періодичні платежі, що виплачуються відповідно до ліцензійної угоди – послуги або роялті. Тому що те й інше відноситься до валових витрат підприємства. Це вірно, але тільки стосовно неплатників ПДВ. Для платників ПДВ це відіграє істотну роль, тому що, якщо платіж являє собою плату за надану послугу, то він підлягає обкладанню ПДВ, а якщо цей платіж відноситься до роялті, то ПДВ він не обкладається.

Виходячи з вищесказаного в ліцензійній угоді не повинна йти мова про здійснення ліцензіаром яких-небудь активних дій, спрямованих на виконання їм послуг, інакше це вже не будуть платежі роялті.

Висновки. У статті систематизовані теоретичні напрацювання стосовно платежів роялті. Визначено методи оцінки платежів роялті. Проведено детальний аналіз і дослідження невідповідностей законодавчої бази України стосовно роялті. Представлено перелік основних відомостей відносно роялті. Проаналізовано податкове законодавство стосовно роялті.

Авторами статті наведено власне визначення „роялті”.

Перспективним вважається наукові дослідження щодо використання роялті у міжнародних ліцензійних угодах.

Стаття може бути використана для вивчення питань практичного застосування роялті при укладанні ліцензійної або авторської угоди.

Література:

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» в редакції Закону від 22.05.97 р. № 283/97-ВР, зі змінами і доповненнями.
2. Закон України «Про податок на додану вартість» в редакції Закону від 03.04.1997 № 168/97-ВР, зі змінами і доповненнями.
3. Закон України «Про власність» в редакції Закону від 07.02.1991 № 697-ХІІ, зі змінами і доповненнями.
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» в редакції Закону від 11.07.01 р. № 2627-ІІІ (2627-14), зі змінами і доповненнями.
5. Василенко В. О., Шматко В. Г. Інноваційний менеджмент / Навч. посібн. за ред. Василенко В. О. – К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
6. Енциклопедія підприємця / С. М. Синельников, Т. Г. Соломоник, М. Б. Біржаков, Р.Ф. Янборисова. – СПб.: ТОО "Олбис": АО "Сатись", 1994. – 592 с.
7. ЗЕД Консалтинг [Electronic Resource] / ВЕД-Консалтинг, 2007, – Read 16 March 2007. – 1 р. – ЗЕД Консалтинг <http://www.vedco.ru/dictionary/>
8. Зимовець В., Зубик С. Роялті на вашу голову // Дебет-Кредит. – 2004. – № 43 – С. 18-20.
9. Карпова В. Повидовый учет авторских договоров // Бухгалтер. – 2002. – №14 – С. 14-17.